

Damoklesen ezpata

Prensa kaleratu denetik ezagutzen da prentsaren kontrola. Izan ere, «laugarren botere» honen eragin-ahalmenak gutizia anitz sortzen du bazterretan. Kontrolmodu hori, nahiz tekniko, nahiz ekonomiko, nahiz ideologiko, nahiz beste modu batetako izan daiteke. Maizenik, hala ere, politikoa izan ohi da, aginte politikoak ezartzen duena. Ingurura begiratu besterik ez dago. Diktadurarik ahulena ere ondo hurbildik lotzen du prentsa. Hori dela eta, askatasunen aldeko lehenengoetariko erreibindikapen bat espresio-askatasunarena izan ohi da, eta, beraz, prentsa-arena.

Mendebaleko herrietan, azken 40 urte hauetan, gure liburuaren eta prentsaren bizitzak du historiarik beltzena: zentsura, bahikuntza, zigorra, multa... hitz-sorta eza-gunegia gure eguneroko hiztegi modernoan. Balantze bat egin beharko litzateke hainbat arinen. Zentsura, sistema orohartzaila izan da gure artean, goitik behera harrapatu gaituena. Produkzio intelektualari aukerarik ere ez dio utzi. Informazioko Ministergoak debekatu dituen liburu eta artikuluen zerrenda, gaitz erdi da. Askoz ere okerragoa bait da, zentsura hori dela eta, argitara gabe gelditu bakarrik ez baino sortu ere egin gabe gelditu direla hainbeste eta hainbeste gauza. Euskal kultura lege horren biktima da: gerraoste hurbilean euskaraz ezin zitezkeen idatz; gerora, gai zenbait ukitu ere ezin zitezkeen egin. Gure zein argitaldarik eta zein aldizkarik ez ditu jasan zentsuraren zigorkadak? Jakin aldizkari hau berau bi aldiz bidean geldiarazia izan da. Azken urte honetan lasaixea-

go ibili bagara ere, egoera ez zen sana: legea ez zen aldatua, legearekiko jokabidea baizik. Lehen eta orain, prentsak eta liburuak txandako Delegatuaren nahikarien soinura dantzatu behar zuten.

Nork ez du entzunik prentsa-legearen bigarren artikulua famatua? Horrexen beldurrez bizi izan gara. Ikaragarri zabal, mugabakoa. Hona hitzez hitz zer zioen hil berría den artikulua honek:

«La libertad de expresión y el derecho a la difusión de informaciones, reconocidos en el artículo 1.º, no tendrán más limitaciones que las impuestas por las leyes. Son limitaciones: el respeto a la verdad y a la moral; el acatamiento de la Ley de Principios del Movimiento Nacional y demás Leyes Fundamentales; las exigencias de la defensa nacional, de la seguridad del Estado y del mantenimiento del orden público interior y la paz exterior; el debido respeto a las Instituciones y a las personas en la crítica de la acción política y administrativa; la independencia de los Tribunales, y la salvaguardia de la intimidad y del honor personal y familiar».

Artikulu hau Damoklesen ezpata zen zerbait argitara nahí zuten guztientzako, Administrazioaren guraritara erabilgarria zen eta. Arbola bat fruituetatik ezagun bada, arbola txarra izan da hau inondik ere. Autozentsura ekarri du horrek, hots: iturburuan bertan, bai idazleak eta bai arduradunak egin ohi duten mozketak. Hizkuntza eliptikoa sortu du zentsurak: gauza bakoitza bere izenez deitzerik ez zegoenez, zeharka ibili behar hori. «Desinformatzea» lortu du; alegia, gai batzu «tabu» zirenez, informazioaren «ersatz» gisa, informazioaren lekuan deportea erabiltzea, adibidez. Klandestinitatera bultzatu du idazlea lege honek.

Hori dela eta, prentsaren askatasun osoaren alde gaudete. Printzipioz. Prentsa legerik hoberena, Prentsa legerik eza dela uste dugu beste batzurekin. Horregatik, ez gaitu betetzen aurtengo apirilaren 1ean Ministroen Kontseiluak harturiko erabakiak: bigarren artikulua hori kendu ez baino aldatu egin dute. Urrats bat da. Ez da aski.

Damoklesen ezpatak zintzilik dirau, lehen bezain erorkorra ez bada ere. Bigarren artikulua murriztapen honek osoa izan behar zuen, demokratikoa izatekotan. Ez da hala izan. Hiru puntu ukigaitz gelditu dira, Estatuaren oinharri bailliren, gainontzeko askatasunen garrantia balira

bezala, informazioko Ministroak esan duenez. Hauk dira ez eztabaidatu ez burukatu ezin daitezkeen hiru puntuak: Aberriaren batasuna, Monarkia eta Indar Armatuak.

Beldur gara ez ote garen lehengo zulo berean berriz eroriko. Hauzi beretsutan galduak ibiliak gara lehen ere: zer doa Espainiaren batasunaren kontra?, noraino joan daiteke Indar Armaturen zenbait ekintzaren berri emate-rakoan, etc.? Delituak tipifikatu gabe, ondo zehaztu gabe gelditzen dira oraingoan ere. Nork interpretatu behar ditu? Zentsura, berriz ere arma politikoa izan daiteke, izango da.

Guk espero —nahi— genuena, zera da: Prentsa le-gearen deuseztapena. Baina Damoklesen ezpata gainean dugu atzera. Oraingo hau ere behin behineko lege bat izanen dela pentsatu nahi genuke.